

HINKU-tavoitteet vuodelle 2024

Talousarvion oheismateriaali

Kunnanhallitus

ELINVOIMAJAOSTO

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Eheä maan- käyttö ja kestävä liikenne	Markkinoinnilla ja yritysysteistyöllä tähtäämme siihen, että yritystonttien osalta maankäyttö on tehokasta ja tiivistä.	Tiivis yhteistyö Y-tiimissä ja yritysten kanssa.
Kehittyvä ilmastotyö	Edistämme ilmastoviisaiden ratkaisujen käyttöönottoa Asuntomessualueen rakentamisessa.	Ilmastoviisaiden ratkaisujen neuvonta ja käyttöönoton seuranta.
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Tavoitteena, että viljelijät tietävät miten ilmastonmuutos vaikuttaa maatalouteen, miten maataloudessa voidaan hillitä ilmastonmuutosta, miten siirrytään kohti kestävämpää maataloutta, sekä kestävästä energiamuodoista, kiertotaloudesta ja ilmastonmuutokseen sopeutumisesta. Viljelijäkoulutukset, viljelijäkirjeet, maatilojen poikkeusolojen koulutus;	Järjestämme yhteistyötahojen kanssa viljelijäkoulutuksia, jossa aiheina mm. ympäristö, luonnonmukainen tuotanto ja alkutuotannon poikkeusolojen varautuminen. Lisätään HINKU:sta tietoa viljelijäkirjeisiin.

HALLINTOPROSESSI

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Toimielinten kokousten järjestäminen etäkokouksina ja hybridimallin mukaisesti.	Toimielinten kokouksista pl. kunnanvaltuusto 40 % järjestetään kokonaan etäkokouksina ja lähikokouksiin on etäosallistumisen mahdollisuus (jäsenet, asian tuntijoiksi kokoukseen kutsuttavat).
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Tavoitteena on pakkausmateriaalin vähentäminen hankinnoissa.	Hankinnoissa huomioidaan ilmastoystävällisyys valitsemalla toimitustavaksi monipakkaustoimitukset.
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Tavoitteena on kunnan digilaitteiden tietoturvallinen kierrätys.	Hankinnoissa huomioidaan digilaitteiden elinkaarenhallinta.

HENKILÖSTÖPROSESSI

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Eheä maan- käyttö ja kes- tävä liikenne	Henkilöautolla kuljettujen työ- matkojen vä- hentäminen.	Suositaan julkisia liikennevälineitä työliikkumisessa. Lyhyet matkat kuljetaan jalan tai pyörällä. Työnantaja tarjoaa mahdollisuuden työsuhdepolkupyörän hankkimiseen kaikille työntekijöille. Hybridimallin jatkaminen. Mahdollistetaan kokouksiin ja koulutuksiin osallistuminen myös etänä.
Resurssivii- sas kulutta- minen ja tuo- tanto	Osa koulutuk- sista järjeste- tään etänä.	Lähipäivien määrä maksimissaan 3 pv/viikko. Esihenkilöiden #kyllä-päivistä n. 40 % järjestetään etänä.

TALOUSPROSESSI

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssivii- sas ku- luttaminen ja tuo- tanto	Talouteen liittyvien dokumenttien toimittaminen 100 % sähköisesti.	Tuotamme ja tallennamme talouteen liittyvät dokumentit eri tahoille sähköisiä työkaluja hyödyntäen. Vältämme paperisten dokumenttien tulostamista ja lähettämistä.
Resurssivii- sas ku- luttaminen ja tuo- tanto	Osto- ja myyntilaskut verkkolaskuina.	Ostolaskut vastaanotetaan verkkolaskuina. Myyntilaskujen saajille markkinoidaan e-laskun käyttöönottoa.

Kasvatus- ja opetuslautakunta

HALLINTO JA ALUEELLISET PALVELUT, KASVATUS JA OPETUS

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Eheä maankäyttö ja kestävä liikenne	Monipaikkatekeminen (etä- ja lähityö) mahdollisuutena ja työhyvinvoinnin edistäjänä.	Henkilöstön tyytyväisyys 4/5 työn tekemiseen monipaikkaisesti.
Uudistuva energian tuotanto ja kulutus	Ruokahävikin tutkiminen ja edelleen vähentäminen Lemppälän lukiossa yhteistyössä palvelutuottajan kanssa.	Ruokahävikkiraportointi (seuranta ja arviointi).

OPETUSPALVELUT

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Eheä maankäyttö ja kestävä liikenne	Työmatkasiirtymät tehdään harkitusti. Suositetaan etätoteutusta kokouksissa, silloin, kun se tarkoituksenmukaista.	Kokouksia järjestetään osittain etäyhteydellä. Siirtymissä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yleisiä kulkuneuvoja tai kimppekyytejä, jos matkaa ei voi kulkea kävellen tai pyörällä.
Resurssivii- sas kulutta- minen ja tuotanto	Tehdään kestäviä ja keskitettyjä sekä kustannustehokkaita hankintoja.	Koulujen työjärjestyksissä huomioidaan jakso-opiskeluvuorottelu rinnakkaisluokkien kesken, joka mahdollistaa kustannustehokkaan oppikirjahankinnan. Sähköistä Aivot-materiaalia käytetään oppilaslaitteiden vuosisuunnitelman mukaisilla luokka-asteilla.

VARHAISKASVATUSPALVELUT

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Eheä maankäyttö ja kestävä liikenne	Kestävä liikkuminen	Varhaiskasvatuksen liikuntajelppien osaamista hyödynnetään aktiivisesti niin henkilöstön kuin lasten ja perheiden hyvinvoinnin lisäämiseksi. Varhaiskasvatuksessa järjestetään erilaisia liikuntatapahtumia asiakasperheille. Lähiympäristöön kohdistuvat retket tehdään lasten kanssa pääosin kävellen.
	Tehdään vain tarpeellisia matkoja, suositetaan julkista liikennettä ja kimppekyytejä, suunnitellaan matkustamista, kuljetaan jalan tai pyörällä,	

	<p>yhdistellään eri kulkumuotoja, valitaan ympäristöystävällisempi polttoaine tms.</p>	<p>Varhaiskasvatustyöyksiköiden johtajat viettävät kokonaisen päivän yksikössä, jolloin turhat siirtymät päivän aikana jäävät pois.</p> <p>Suosimme Teams-palavereita, jolloin vältetään turhilta siirtymiltä.</p>
<p>Uudistuva energian tuotanto ja kulutus</p>	<p>Tuodaan ympäristö- ja ilmastokasvatusta/-asioita esiin omassa työnteossa aktiivisesti lapsille ja huoltajille, sekä kuntalaisten kanssa asioissa.</p> <ul style="list-style-type: none"> Vihreä lippu päiväkodit 	<p>Varhaiskasvatuksen lapsille toteutetaan säännöllisesti Kierrätysseikkailu-peliä, jonka avulla opetellaan kestävän kehityksen taitoja ja kierrätystä.</p> <p>Siivouspuolen kanssa tehdään aktiivisesti yhteistyötä kierrätyksen osalta - jäteastioita lisätty jokaiseen päiväkotiin.</p> <p>Huoltajille järjestetty infotilaisuuksia kestävän kehityksen asioista ja myös huoltajat ovat päässeet osallistumaan Kierrätysseikkailu-peliin.</p> <p>Valtakunnallinen ja paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ohjaavat kestävän kehityksen toteuttamista varhaiskasvatuksessa.</p> <p>Yhteistyössä ruokapalveluiden kanssa on kehitetty keinoja ruokahävikin vähentämiseksi päiväkodeissa.</p> <p>Varhaiskasvatuksessa toimii aktiivinen kestävän kehityksen työryhmä ja jokaisessa päiväkodissa on KeKe -vastaava.</p>
<p>Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto</p>	<p>Kestävät ja keskitetyt hankinnat varhaiskasvatuksessa ja materiaalitehokkuus.</p>	<p>Pyritään tukemaan hankinnoilla ympäristöystävällisesti tuotettuja tuotteita.</p> <p>Aina kartoitetaan hankinnan todellinen tarve sekä onko tarve ostaa omaa, vai onnistuisiko esimerkiksi lainaaminen tai vuokraaminen.</p> <p>Varhaiskasvatuksen hankinnat tehdään keskitetysti, ei yksikkökohtaisesti.</p> <p>Hyvä hankinta on sosiaalisesti, ympäristöllisesti ja ekonomisesti kestävä.</p> <p>Hankinnoilla voidaan vaikuttaa niin ihmisoi-keuskysymyksiin kuin ympäristön hyvinvointiin.</p>

RUOKAPALVELUT

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	<p>Hävikkiruoan vähentäminen yhteistyössä tuotantoketjun eri vaiheissa.</p> <p>Pyritään vaikuttamaan ja ohjaamaan kestävään elämäntapaan ruokakasvatuksen keinoin yhdessä kunnan eri toimijoiden kanssa osallistaen kuntalaiset.</p> <p>Vastuullisuussuunnitelman valmistuminen.</p>	<p>Uuden jätelain myötä hävikin mittaaminen tulee entistä tarkemmaksi, joka edistää tiedolla johtamista kokonaisvaltaisemmin. Hävikkiruoan hyödyntämistä pyritään lisäämään tarvittaessa laajemmin yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.</p> <p>Ruokakasvatus on osana arkea ja sitä edistetään ruokakasvattajan avulla yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa</p> <p>Vastuullisuussuunnitelmalla pyritään edistämään myös Hinku- tavoitteita sekä edistämään tavoitteita edistää kestävä elämäntapaa poik-kihallinnollisesti.</p>

HAKKARIN KOULU

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Digitaalisten materiaalien käytön lisääminen oppilaiden omien Chromebookien myötä.	Selvitetään mahdollisuuksia luopua vähitellen esimerkiksi tehtäväkirjoista.
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Ruokahävikin edelleen vähentäminen	Oppilaskunnan osallistaminen biojätteen vähentämiseen kilpailuin ja teemapäivin.
Eheä maankäyttö ja kestävä liikenne	Pyritään edelleen edistämään joukkoliikenteen ja saasteettomien kulkutapojen käyttöä.	Oppilaiden ja henkilökunnan osallistaminen. Mittareina joukkoliikenteen käyttö sekä jalkaisin ja pyörällä kouluun tulevien määrä.

KANAVAN KOULU

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	<p>Oppilaat oppivat lisää kierätyksestä.</p> <p>Koulun materiaalihankinnat tehdään ympäristövaikutukset tiedostaen.</p> <p>Henkilökunnan työkäytön ympäristövaikutusten tiedostaminen.</p> <p>Tietoisuuden lisääminen, mitä vaikutuksia hävikki-ruualla on.</p>	<p>Huomioidaan asianmukainen kierrättäminen,</p> <p>Suunnitellaan ja toteutetaan materiaalien uusiokäyttöä.</p> <p>Ruokahävikin vähentämiseksi teemaviikko, yhteistyössä keittiön kanssa.</p>
Kehittyvä ilmastotyö	<p>Vaikuttamisen oppiminen, oppilaiden osallistaminen ilmastotyöhön.</p> <p>Energian säästö.</p>	<p>Energiansäästöön mm. valojen sammuttaminen / automatisoitu.</p> <p>Aurinkovoimala koulun katolla.</p>
Eheä maankäyttö ja kestävä liikenne	<p>Koulu- ja työmatkaliikkumisen aktivoiminen.</p> <p>Havaintojen tekeminen ja kehittämiskohteiden etsiminen elinympäristössä.</p>	<p>Henkilökunnalle mahdollistetaan kunnan yhteisiin palavereihin osallistuminen etänä.</p> <p>Oppilaita ja henkilökuntaa kannustetaan liikkumaan pyöräillen tai kävelemällä sekä mahdollisuuksien mukaan julkista liikennettä hyödyntäen.</p>

KELHON KOULU

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Ruokahävikin vähentäminen	Koulun yksi isoimmista teemoista on saada ruokahävikki pienemmäksi valistamalla ja asenteita muuttamalla.
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Jätteiden lajittelu	Luokissa on keräysastiat paperille, pahville ja sekajätteille. Lapsia ohjataan kierrättämään ja laittamaan jätteet oikeisiin astioihin. Välillä pidetään yllätystarkastuksia, onko jätteet lajiteltu oikein.
Eheä maankäyttö ja kestävä liikenne	Suositaan mahdollisimman paljon hyötyliikuntaa.	Katastrofaalisen huonojen Move-testien tulosten seurauksena pyritään liikkumaan aktiivisesti ja lukuaineiden oppitunneillekin on lisätty liikuntatuokioita.

KULJUN KOULU

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Uudistuva energian tuotanto ja kulutus	Energiankulutuksen vähentäminen ja keinojen oppiminen	Kannustetaan oppilaita ja myös henkilökuntaa sammuttamaan valot ja laitteet (esim. tietokoneet ja tulostimet), kun niitä ei tarvita. Energiatieteiden laitteiden ostaminen koululle mahdollisuuksien mukaan.
Kehittyvä ilmastotyö	Ympäristötietoisuuden lisääminen	Järjestetään oppilaille ympäristöaiheisia projekteja ja retkiä, joissa he oppivat lisää ilmastomuutoksesta ja kestävästä kehityksestä. Asiantuntijoiden kutsuminen kouluun pitämään työpajoja tai tunteja aiheesta.
Eheä maankäyttö ja kestävä liikenne	Ympäristöystävällisyys, kunnan kohotus	Kannustetaan oppilaita ja henkilökuntaa kulkemaan koulu- ja työmatkat kävellen, pyöräillen, julkisella liikenteellä sekä kimppekävelyillä. Pyöräily- ja kävelykampanjoiden järjestäminen kannustaa liikkumaan ympäristöystävällisemmin.

KUOKKALAN KOULU

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Ruokahävikin vähentäminen	Jatketaan viime vuonna aloitettua kampanjaa ruokahävikin vähentämiseksi.
Uudistuva energian tuotanto ja kulutus	Energiankulutuksen vähentäminen	Sammutetaan luokista valot päivän päätyttyä. Opetetaan ops:n mukaisia tavoitteita energian kulutuksesta.
Eheä maankäyttö ja kestävä liikenne	Ympäristöystävällisyys	Kannustetaan oppilaita ja henkilökuntaa tulemaan kävellen tai pyörällä kouluun.

LASTUSTEN KOULU

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Kehittyvä ilmastotyö	Huolehdimme koulun pihan hiilinieluista, pitämällä huolta olemassa olevista puista ja lisäämällä uusia puuntaimia.	Yhteistyössä kyläyhdistyksen kanssa istutamme koulun piha-alueelle uusia puuntaimia. Monialaisissa opintokokonaisuuksissa suojellemme koulun pihassa jo olevia puita.

LEMPOISTEN KOULU

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Keskitetty, kestävät hankinnat. Lajittelu: kartonki, paperi, lasi, metalli, muovi ja biojäte. Patteri ym. SER-keräykseen. KEKE-vastaava kuljettaa.	Koulun tilaukset keskitetyksi koulusihteerin kautta. Koulussa on riittävät kierrätysastiat. Opetellaan lajittelemaan eskarista alkaen. SER-jätteelle voisi koululla olla astia.
Uudistuva energian tuotanto ja kulutus	Energiansäästö.	Valojen sammuttaminen aina, kun tila tyhjenee. Ikkunat pidetään kiinni.
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Ruokahävikin vähentäminen.	Oppilas syö sen minkä ottaa.
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Ruokahävikin vähentäminen.	Biovaaka kertoo oppilaalle ruokahävikin määrän.

MATTILAN KOULU

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Uudistuva energian tuotanto ja kulutus	Energiansäästö	Valojen sammuttaminen käyttämättömistä tiloista. Sammuta valot, kun lähdet!
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Ruokahävikin vähentäminen	Syödään, mitä otetaan. Ruokapalvelu kiinnittää huomiota siihen, kuinka paljon ruokaa tulee koululle. Hävikin määrä on suoraan verrannollinen oppilaille maistuvaan ruokaan. Hävikin vähentäminen myymällä ruokaa ulos.
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Jätteiden lajittelu	Jätteiden lajitteluastiat käytössä joka luokassa, ongelmajätteet opehuoneeseen. Kiinteistöhoitaja huolehtii kierrätykseen. Oppilaat huolehtivat eri jäteastioiden viikoittaisen tyhjentämisen.
Eheä maankäyttö ja kestävä liikenne	Pyöräillen tai kävellen kouluun	Oppilaita kannustetaan kulkemaan koulumatkoja kävellen tai pyörällä. Pyöräretkiä Riitiälän lenkki ja frisbeegolfreissu Ylämäelle tai uimaan, oppilaat ymmärtävät, että pyörällä pääsee helposti ja nopeasti paikan päälle.

MOISION KOULU

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssivii- sas kulutta- minen ja tuo- tanto	Kierrätyk- sen edel- leen kehit- täminen	Tänä lukuvuonna keskitytään erityisesti löytötavaroiden kierrätykseen ja hyödyntämiseen. Ohjaajien hyödyntäminen vastuun jaossa ja organisoinnissa. Löytötavaroiden palautumista oikeille omistajille tehostetaan. Osaa tavaroista pestään ja hyödynnetään vara- vaatteina. Tavarat, jotka eivät palaudu omistajilleen, toimitetaan säännöllisesti asianmukaisiin kierrätyskohteisiin/ keräyksiin.
Resurssivii- sas kulutta- minen ja tuo- tanto	Ruokahävi- kin vähen- täminen	Ruokakasvatus. Kannustetaan ottamaan ruokaa sen verran, mitä myös syödään. Ruokahävikin mittaaminen. Ruokailun teemakuukausi (marraskuu), jolloin ruokailuun ja ruokailutapahtumaan liittyvät asiat painotetusti esillä koko koulussa. Toteutusta suunnitellaan yhteistyössä ruokapalveluiden henkilöstön kanssa. Koululle laaditun ohjemateriaalien hyödyntäminen kaikilla luokka-asteilla. Ruokailutapahtuman ja ruokalan ohjeistus näkyväksi kaikille (ruokalan säännöt näkyviin ruokasaliin). Jatketaan ruokailukierroksia, jolloin oppilaat pääsevät tutustumaan keittiöhenkilökunnan työskentelyyn ja osittain myös tiloihin.

NURMEN KOULU

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Vähemmän ruokahävik- kiä	Oppilaat ottavat vain sen määrän ruokaa lautaselleen kuin suunnittelevat syövänsä. asiaa kontrolloidaan henkilökunnan voimin. Joillakin luokilla asiasta ryhmäkisa; tyhjistä lautasesta saa pisteitä ryhmälle.
Eheä maan- käyttö ja kes- tävä liikenne	Ympäristöy- sävällisyys	Kannustetaan oppilaita kulkemaan kouluun kävellen tai pyöräillen aina mahdollisuuksien mukaan. Haastetaan koulun henkilökunta tulemaan töihin pyöräillen vähintään kerran lukuvuoden aikana.
Uudistuva ener- gian tuotanto ja kulutus	Energiakulu- tuksen vä- hentäminen	Pidetään valoja päällä koulun tiloissa (luokat, käytävät ja muut tilat) ainoastaan silloin kuin tiloissa on käyttäjiä.

SÄIJÄN KOULU

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Vähemmän ruokahävikkiä	Oppilaat ottavat vain sen määrän ruokaa lautaselleen kuin suunnittelevat syövänsä. asiaa kontrolloidaan henkilökunnan voimin. Joillakin luokilla asiasta ryhmäkisa; tyhjistä lautasesta saa pisteitä ryhmälle.
Eheä maan- käyttö ja kestävä liikenne	Ympäristöystävällisyys	Kannustetaan oppilaita kulkemaan kouluun kävellen tai pyöräillen aina mahdollisuuksien mukaan. Haastetaan koulun henkilökunta tulemaan töihin pyöräillen vähintään kerran lukuvuoden aikana.
Uudistuva energian tuotanto ja kulutus	Energiakulutuksen vähentäminen	Pidetään valoja päällä koulun tiloissa (luokat, käytävät ja muut tilat) ainoastaan silloin kuin tiloissa on käyttäjiä.

SÄÄKSJÄRVEN ALAKOULU, VUOSILUOKAT 0-6

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Hävikkiruuan määrän seuraaminen ja vähentäminen.	Hävikin punnitseminen. Hävikin määrän seurantaviikot, jolloin palkinto saavutetusta tavoitteesta. Kiinnitetään huomiota ruokahävikkiin erilaisin teemoin. Ympäristöraatiin kuuluvat oppilaat suunnittelevat hävikkiruokaviikkojen ohjelmaa. Tehdään tutuksi luonnon moninaisuuden tukemista.
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Koulun hankintojen ympäristövaikutusten tiedostaminen. Henkilökunnan työkäytäntöjen ympäristövaikutusten tiedostaminen. Oppilaiden osallistaminen kierrätyksen järjestämiseen koulussa.	Huomioidaan asianmukainen kierrättäminen, muovinkierrätystä pyritään saamaan koululle. Suunnitellaan materiaalien uusiokäyttöä. Panostetaan ympäristön siivoamiseen. Ympäristöraatiin kuuluvien oppilaiden hyödyntäminen kierrätyksen suunnittelussa ja järjestämisessä.

Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Tutustutaan yhdessä oppilaiden kanssa Chromebookeihin ja niiden mahdollistamiin uudenlaisiin digitaalisiin opetusmetodeihin.	Parannetaan oppilaiden ja opettajien ymmärrystä digioppimisesta sekä sen mahdollistamista pedagogisista vaikutuksista.
Uudistuva energian tuotanto ja kulutus	Kiinteistön energiankulutuksen huomioiminen edelleen jatkuvassa remontissa.	Huomioidaan energiatekniset ratkaisut valaistukseen ja lämmitykseen liittyen.

SÄÄKSJÄRVEN YLÄKOULU, VUOSILUOKAT 7-9

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Hävikkiruuan määrän seuraaminen ja vähentäminen.	Hävikin punnitseminen. Hävikin määrän seurantaviikot, jolloin palkinto saavutetusta tavoitteesta. Kiinnitetään huomiota ruokahävikkiin erilaisin teemoin. Ympäristöraatiin kuuluvat oppilaat suunnittelevat hävikkiruokaviikkojen ohjelmaa. Tehdään tutuksi luonnon moninaisuuden tukemista.
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Koulun hankintojen ympäristövaikutusten tiedostaminen. Henkilökunnan työkäytäntöjen ympäristövaikutusten tiedostaminen. Oppilaiden osallistaminen kierrätyksen järjestämiseen koulussa.	Huomioidaan asianmukainen kierrättäminen, muovinkierrätystä pyritään saamaan koululle. Suunnitellaan materiaalien uusiokäyttöä. Panostetaan ympäristön siivoamiseen. Ympäristöraatiin kuuluvien oppilaiden hyödyntäminen kierrätyksen suunnittelussa ja järjestämisessä.
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Tutustutaan yhdessä oppilaiden kanssa Chromebookeihin ja niiden mahdollistamiin uudenlaisiin digitaalisiin opetusmetodeihin.	Parannetaan oppilaiden ja opettajien ymmärrystä digioppimisesta sekä sen mahdollistamista pedagogisista vaikutuksista.
Uudistuva energian tuotanto ja kulutus	Kiinteistön energiankulutuksen huomioiminen edelleen jatkuvassa remontissa.	Huomioidaan energiatekniset ratkaisut valaistukseen ja lämmitykseen liittyen.

Yhteisölautakunta

YHTEISÖPALVELUIDEN HALLINTO- JA ALUEELLISET PALVELUT

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Yksityisautoilun vähentäminen	Yhteisöbussi Lempi liikennöi haja-asutusalueella ja vie matalan kynnyksen palvelut lähelle ihmisiä.
Kehittyvä ilmastotyö	Hiilijalanjäljen pienentäminen	Valtakunnalliset ja globaalit kampanjat sekä tiedotus Kannustetaan saapumista palveluiden äärelle kävellen, pyöräillen tai julkisia liikennevälineitä käyttäen. Toimitilojen ja alueiden kestävä kehityksen resurssien kehittäminen.
Eheä maankäyttö ja kestävä liikenne	Vaikutetaan kestävä ja turvallisen suunnittelun sekä luonnon monimuotoisuuden kehittämiseen Lempeälän kunnassa.	Osallisuusosaamisen kehittäminen Osallistuminen aktiivisesti KäPy -ohjelman toteuttamiseen ja arviointiin Osallistuminen aktiivisesti luonnon monimuotoisuusohjelmien toteuttamiseen ja arviointiin. Kuntalaisten ja kolmannen sektorin osallistaminen ja tiedotaidon hyödyntäminen

LIIKUNTAPALVELUT

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Eheä maankäyttö ja kestävä liikenne	Kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen lisäämiseksi kampanjoidaan valtakunnallisilla teemaviikoilla.	Osallistutaan pyöräilyviikkoon ja "liikkujan viikkoon". Tiedottamisessa ja kampanjoissa painotetaan kävelyn ja pyöräilyn myönteisiä hyvinvointivaikutuksia.
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Kirjastoon lainattavia liikuntavälineitä.	Kirjastolle hankitaan uusia lainattavia liikuntavälineitä.

KIRJASTOPALVELUT

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Kirjastot ympäristötietouden jakajina	Avataan tietoa ja nostetaan sisältöjä esille kestävästä kehityksestä ja ympäristötietoisuudesta. Sisältö-ostoja voidaan tehdä aineistonäyttelyinä kirjastoissa, tapahtumissa tai virtuaalisten aineistovinkkien avulla verkossa ja sosiaalisessa mediassa.
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Kirjastot digiopastuksen paikkoina	Kirjaston roolia digituen ja digiavun tarjoajana vahvistetaan. Kirjastoissa annettava digiapu on osa asiakaspalvelun kokonaisuutta ja tähtää aktiivisen kansalaisuuden tukemiseen. Digiapu liittyy ensisijaisesti kirjaston tarjoamien e-aineistojen käyttöön.
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	E-aineistojen kasvava tarjonta	Lempäälän kirjaston liittyminen kansallisesti yhteiseen e-kirjastoon vahvistaa e-aineistotarjontaa ja kehittää asiakaskokemusta. Vuonna 2024 e-kirjastohankkeeseen liittymisessä on siirtymävaihe.

KULTTUURIPALVELUT

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Kehittyvä ilmastotyö	Kunnan järjestämien tapahtumien hiilijalanjäljen pienentäminen yksityisautoilua vähentämällä.	Kannustetaan kuntalaisia suosimaan joukkoliikennettä, kävelyä ja pyöräilyä heidän liikkueessaan kunnan järjestämiin tapahtumiin. Nostetaan nämä vaihtoehdot ensisijaisiksi liikkumismuodoiksi tapahtumista viestittäessä. Pyritään tekemään tapahtuma-alueista helposti saavutettavia ja niihin liikkumisesta julkisin liikennevälinein, kävellen ja pyöräillen mahdollisimman vaivatonta.
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Kierrätyksen ja kestävien hankintojen suosiminen kulttuuripalveluiden toiminnassa	Suositaan hankinnoissa uusiokäytettäviä ja kierrätettäviä materiaaleja sekä näiden pitkää käyttöikää ja korjattavuutta (esim. tapahtumarakenteet, teltat, vaatteisto ym. rekvisiitta). Kannustetaan asiakkaita kierrättämään tapahtumien yhteydessä. Seurataan tämän tavoitteen toteutumista kulttuuripalveluiden asiakaskyselyissä.

NUORISOPALVELUT

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Kierrätyksen ja kestävien hankintojen suosiminen nuorisopalveluiden toiminnassa.	Suositaan hankinnoissa uusiokäytettäviä ja kierrätettäviä materiaaleja sekä näiden pitkää käyttöikää.
Kehittyvä ilmasto-työ	Hiihijalanjäljen pienentäminen.	Kannustetaan suosimaan joukkoliikennettä, kävelyä ja pyöräilyä.

Yhdyskuntalautakunta

YHDYSKUNNAN HALLINTO JA ALUEELLISET PALVELUT

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Uudistuva energian tuotanto ja kulutus	Osana energia- ja ilmastojärkeä -hanketta laaditaan kunnan energiaohjelma, jonka avulla kunnan energian hankinta ja käyttö sekä energiantuotanto saadaan hiilineutraaleiksi kustannustehokkaalla tavalla.	Energiaohjelman laadinta ja hyväksyntä.

TILAT JA RAKENNUTTAMINEN

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Eheä maan käyttö ja kestävä liikenne	Lisäämme suunnitelman mukaisesti sähköautojen latauspisteitä kunnan kiinteistöille, joissa vähintään 20 autopaikkaa. Laki edellyttää tämän toteutuvan vuoteen 2024 mennessä.	Sähköautojen latauspisteitä asennetaan vähintään neljään kiinteistöön.
Eheä maan käyttö ja kestävä liikenne	Edistetään työmatkapyöräilyä ja -liikkumista vuonna 2022 tehdyn kartoituksen pohjalta. Hankitaan turvallisia polkupyörien säilytyspaikkoja.	Katoksellisia ja runkolukittavia pyörätelineitä asennetaan vähintään yhteen kiinteistöön.

INFRAPALVELUT

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Uudistuva energian tuotanto ja kulutus	Vähennetään katuvalaistusverkon energiankulutusta.	Vaihdetaan vanhoja suurpainenatrium-valaisimia uudempiin LED-valaisimiin 250 kpl vuoden 2024 aikana.
Sopeutuva kaupunkiseutu	Osana kävelyn ja pyöräilyn edistämisen toimenpideohjelman, seurataan Lempäälän liikkumisen avainlukuja järjestämällä laskenta kävelijöiden ja pyöräilijöiden määräästä.	Toteutetaan kunnassa liikennemäärälaskenta keskeisillä kävelyn- ja pyöräilyn väylillä sekä valtion avustusta saaneissa kohteissa.

MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Eheä maan- käyttö ja kestävä lii- kenne	Aluetehokkuuden nostami- nen täydennysrakentami- sella ja uuden asutuksen si- joittuminen joukkoliikenne- reittien läheisyyteen.	Asemakaavoja laaditaan ensisijaisesti joukkoliiken- nereittien varteen ja asemaseuduille. Osa pienta- lotonteista on pieniä, ja rakennusoikeus voi olla maltillinen, jotta rakennuksia on taloudellista ra- kentaa, ylläpitää ja lämmittää. Edistetään rakentu- neiden pientalotonttien jakamista soveltuvilla alu- eilla.
Resurssivii- sas kulutta- minen ja tuotanto	Ilmastoystävällisen rakenta- misen edistäminen kaavoit- uksella.	Pyritään kaavallisin keinoin lisäämään puun käyttöä rakentamisessa sekä edistämään soveltuvissa koh- teissa korjaavaa rakentamista purkamisen sijasta.
Sopeutuva kaupunki- seutu	Hulevesien huomioiminen kaavoituksessa.	Kaavoitushankkeessa tutkitaan ja määritellään kaa- vatasoon nähden riittävällä tavalla hulevesien hal- linta.

RAKENNUS- JA YMPÄRISTÖVALVONTA

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Kehittyvä ilmasto- työ	Rakentajien ja kuntalaisten ak- tivointi energia- ja ilmastotoi- mien osalta.	Toteutuneet viestintäteemat ja/tai neu- vontatilaisuudet (2 kpl)

Konserniyhtiöt

LEMPÄÄLÄN VESI OY

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Jätevesiviemärin laskuttamattoman veden vähentäminen	Laskuttamattoman veden vähenevän trendin jatkaminen oikein kohdistetuilla saneerauksilla. Pidemmän aja tavoitteena on, että viemärin vuotovedet ovat vuonna 2025 pysyvästi alle 25 %
Uudistuva energian tuotanto ja kulutus	Uusiutuvan energian hyödyntäminen rakennuksissa ja ajoneuvoissa	Keskitytään ajoneuvohankinnoissa sähkö - tai kaasukäyttöisiin mahdollisuuksien mukaan Lisätään aurinkoenergian hyödyntämistä vesihuollon rakennuksissa Selvitetään mahdollisuus hyödyntää lämmön talteenottoa jätevedestä
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Vesijohdon laskuttamattoman veden vähentäminen	Lisätään vesijohdon aluemittauspisteitä, jotta mahdollisiin vesijohtovuotoihin päästään reagoimaan mahdollisimman nopeasti

LEMPÄÄLÄN LÄMPÖ OY / LEMPÄÄLÄN ENERGIA OY

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Uudistuva energian tuotanto ja kulutus	Vähennämme 80 % kasvihuonekaasupäästöjä vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä.	Käytämme kaukolämmön tuotannossa uusiutuvia energialähteitä.
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Asiakkaiden kysyntäjoustop ja energiatehokkuuden parantaminen.	Viidessä asiakaskohteessa automaatiojärjestelmien käyttöönotto kysyntäjoustop ja hukkaenergian hyödyntämiseksi.

LEMPÄÄLÄN VUOKRAKODIT OY

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Uudistuva energian tuotanto ja kulutus	Kiinteistön lämmitysjärjestelmissä suositaan energiatehokkaita ja vähäpäästöisiä lämmitysjärjestelmiä.	Yhtiöllä on kaksi öljylämmityskiinteistöä. Toinen kiinteistö liitetään maalämpöön vuoden 2024 aikana.

LEMPÄÄLÄN KEHITYS OY

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Sähköisen markkinoinnin ja liiketoiminnan edistäminen. Paino- ym. materiaalien ekologisuus.	Painomateriaalien vähentyminen. Sähköisen tiedonhaun lisääntyminen. Hybridimallinen työskentely mahdollisuuksien mukaan.

LEMPON PARKKIKIINTEISTÖT OY

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Eheä maankäyttö ja kestävä liikenne	Mahdollistaa kuntakeskuksen kehittyminen ja palveluiden tarjoaminen pysäköinnin näkökulmasta.	Toisen pysäköintitalon toteutussuunnittelu on aloitettu, huomioiden kaavan valmius.

LEKITEK OY

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Paperin tulostamisen vähentyminen.	Siirrämme dokumentit suoraan sähköiseen tiedonhallintajärjestelmään, jolloin tulostettavien paperien määrä pienenee.
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Henkilöstön ympäristötietoisuuden lisääminen.	Jatkamme henkilöstömme kouluttamista ympäristötietoisuuteen.
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Polttomoottoristen pienkoneiden korvaaminen sähkökäyttöisillä.	Uusitaan nykyistä kalustoa sähkökäyttöisiin pienkoneisiin mahdollisuuksien mukaan.

LEMPÄÄLÄN UIMAHALLI OY

Teema	Oma tavoite	Toimenpide
Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto	Uimahallit ovat rakennuksia, joissa käytetään runsaasti määrä lämpöenergiaa, sähköä ja vettä. Huonekuutiometrejä kohden kaikkia kolmea käytetään kaikista Suomen rakennuksista eniten juuri uimahalleissa. Hankkeessa kiinnitetään huomiota energian käytön seurattavuuteen, hallia käyttävälle ja energian käyttöön vaikuttavalle henkilökunnalle.	Uimahallin suunnittelussa ja toteutuksessa kiinnitetään huomiota energian käytön aikaisen seurannan helppokäyttöisyyteen ja varaudutaan tulevan hiihtopuiston sekä muiden maanpinnalla olevien toimijoiden matalalämpö energian hyötykäyttöön.